

ІДУЧИ ДО СВОГО КОРИННЯ...

В'ячеслав ГНАТЮК
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9781-725X>
кандидат філологічних наук,
koructyva4@ukr.net

Світ наших предків / Упорядник
**З. Служинська. Львів: Наукове товариство
імені Шевченка, Галицька видавнича
спілка, 2020. 204 с.**

Наприкінці 2020 року вийшла друком цікава книжка, що її упорядкувала відома українська генеалогиня Зиновія Служинська [1]. Це збірник наукових та науково-популярних розвідок кільканадцяти авторів з історії, генеалогії, біографістики переважно західних регіонів України — Поділля, Галичини, Буковини.

Центральне місце в збірнику посідають дослідження й матеріали, пов'язані з давніми українськими родами Білинських, Волинців, Величковських та їхніми численними відгалуженнями. Такий вибір не є випадковим: саме ці роди утворюють стовбур генеалогічного дерева родини упорядниці, яка їх давно й ґрунтовно досліджує [2].

Однак наукові зацікавлення Зиновії Служинської не обмежуються вивченням лише згаданих родів. Вона опублікувала численні монографії й статті, присвячені походженню та діяльності видатних представників української історії та культури — промисловця й поміщика Платона Симиренка, гетьмана Павла Скоропадського, провідника ОУН Степана Бандери, педагогів Іллі та Іванни Кокорудзів та багатьох інших [3].

Зиновія Служинська приділяє багато уваги й теорії та методології генеалогічних досліджень, розробляє схеми графічної презентації родових дерев, доступні для застосування широким загалом, що є надзвичайно важливим для заохочення наших співвітчизників вивчати своє коріння.

Пані Зиновія є єдиною в Україні, а, можливо, й у світі ученою, що провадить генеалогічні дослідження не тільки в розрізі історичної науки, а й медицини. Біолог за основним фахом, кандидатка біологічних наук, що спеціалізується на вивченні хвороб, які передаються статевим шляхом, вона широко відома й своїми досягненнями в цій галузі [4]. Протягом кількох років З. Служинська редагувала «Лікарський збірник», що його видає НТШ [5].

Таке креативне поєднання в одній особі дослідницької природничих і гуманітарних зацікавлень є доволі рідкісним явищем у сучасній світовій науці.

Ще одна важлива сфера наукової й громадської діяльності упорядниці збірника «Світ наших предків» З. Служинської — активна популяризація генеалогічних досліджень серед українців як одного з потужних засобів піднесення національної самосвідомості наших співвітчизників, плекання в них історичної й родової пам'яті, виховання любові до рідної землі, глибокої поваги до своїх пред-

ків, які в умовах кількасотлітнього іноземного панування зуміли зберегти для нас нашу питому мову й культуру.

Пані Зиновія брала активну участь в усіх п'яти всеукраїнських науково-практичних конференціях, проведених у 1995—2005 рр. під егідою львівського відділення т-ва «Просвіта» у Львові. Ці конференції та видані збірники їхніх матеріалів [6] дали потужний поштовх розвитку генеалогічних досліджень серед широкого загалу українців.

За лінією свого батька Зиновія Служинська належить до старовинного українського шляхетського роду Білинських, вивченню якого дослідниця присвятила свою ґрунтовну монографію та низку статей. Кілька розвідок щодо історії цього роду, вміщено й до рецензованої книжки (с. 86—111, 185—190).

Зокрема, авторка повертається до постатей деяких своїх предків, про яких писала раніше, — у зв'язку з нововідкритими фактами. Так, при реставрації гробівця родини о. Еміліяна Білинського (1831—1904) в с. Синява на Тернопіллі нещодавно були виявлені поховання ще п'ятьох дітей пароха, померлих у дитинстві, про яких раніше не знали.

Оригінальний гробівець для своєї родини збудував син о. Еміліяна Євген — відомий на всю Галичину у довоєнні часи підприємець-пасічник і патріотичний громадський діяч, що виробляв мед та продукти бджолярства в промислових масштабах. Цими продуктами молодий підприємець намагався навіть лікувати хворі руки Івана Франка, коли Великий Каменяр перебував на Збаражчині. Євген Білинський настільки любив свою справу, що замовив архітекторові родинного гробівця збудувати на його даху муровану подобу вулика.

Про драматичну долю дочки Євгена Білинського Марії та її нащадків розповіла в своєму нарисі

«Зернини» Оксана Косарчин, Євгенова правнучка (с. 122—129).

Традицію поховання в гробівцях продовжують і сучасні представники роду Білинських. Ця традиція дозволяє об'єднати в невеличкому приміщенні багатьох представників родини, що символізує її нерозривну єдність і в житті, і по смерті.

З представників роду Білинських, що жили ближче до наших часів, читач із захопленням стежитиме за сповненням неймовірних пригод довгим життєвим шляхом Клавдія Білинського (1918 р. н.) (с. 185—190). Останній голова «Союзу українських студентських організацій під Польщею» (1939 р.), студент економіки Берлінського університету і співорганізатор Національної організації українських студентів на території Райху на початку II Світової війни (мама була репатрійованою з України німкенною), в'язень польських і німецьких нацистських тюрем, працівник щойно створеної ООН і врешті австралійський емігрант, перший голова Української Громади Нового Південного Велсу в Сіднеї.

Деякі сторінки книжки присвячено й молодшому братові упорядниці Євгенові Білинському (1939—2016), доценту-кардіологу, авторові понад 100 наукових праць, відповідальному секретареві Всеукраїнського лікарського товариства (ВУЛТ), який опікувався не тільки підвищенням кваліфікації лікарів, а й активним запровадженням української мови та термінології в медичну практику на території всієї України.

Патріотичний рід Білинських зробив чималий внесок у розвиток духовності, культури й науки України, тож цілком заслужено Львівська міська рада відзначила його представників почесним дипломом у номінації «Львівському роду нема переводу».

Цікаві перспективи для дослідження історії роду Білинських відкривають нові генеалогічні розвідки й інших авторів, зокрема праці І. Смутка. У своїх монографіях, присвячених вивченню історії української шляхти Перемишльської землі в період від XIV—XV до XVIII століття, автор чимало уваги приділяє й численним гілкам роду Білинських [7].

Можливе віднайдення генеалогічних зв'язків між найдавнішими відгалуженнями цього роду, дослідженими І. Смутком, та його пізнішими представниками з праць З. Служинської-Білинської, могло б створи-

ти унікальний за тяглістю опис ланцюжка поколінь одного шляхетського українського роду.

Докладно вивчила Зиновія Служинська й родовід своєї матері Меланії, що походила зі священницького роду Волинців. Цьому родові наша невтомна дослідниця присвятила три книжки [2] та численні статті. До «Світу наших предків» теж увійшло кілька епізодів із життя представників цього роду. Найважливішим з історичного погляду є, на мою думку, той, де заввідділом Львівського музею історії релігії Наталія Матлашенко розповідає про віднайдення у с. Вовкові Пустомитівського району Львівської області фрагментів метричних книг померлих вояків Української Галицької Армії, похованих у «трикутнику смерті» неподалік від Вінниці. Тут же вперше опубліковано й списки загиблих вояків (с. 116—122).

Цікаво, що парохом села Вовків перед II світовою війною був дідусь З. Служинської за материнською лінією Михайло Волинець, який служив капеланом УГА під час визвольних змагань 1917—1921 років. Можна припустити, що саме він або його попередник на парафії о. Олександр Мійський привезли ці метричні книги до Вовкова й там зберігали їх.

Важливу частину збірника «Світ наших предків» становить блок розвідок і матеріалів, присвячених історії давнього й знаменитого роду Величковських, до якого належала бабуся упорядниці Зеновія (1889—1970). Це — старовинний шляхетський і священницький рід з корінням аж у Великому князівстві литовському, який дав в Україні два потужні відгалуження — на Лівобережній Україні (Чернігівщина, Полтавщина) і в Галичині. Протягом понад 300 років представники цього роду творять священницьке служіння для українського народу, з нього вийшло багато відомих духовних осіб, зокрема поет і священник Іван Величковський (1630 (1651) — 1701), його внук архімандрит Паїсій Величковський (1722—1794), канонізований 1988 року, ігумен і новомученик Василь Величковський (1903—1973) тощо.

Окрім історичної довідки про походження Величковських, блок містить короткі біографічні нотатки про окремих його представників — галицьких священників отця і сина Івана Хризостома (1811—1858) й Івана (1850—1920), передрук брошури про згаданого новомученика Василя.

Важливе науково-пізнавальне значення має публікація З. Служинською в цьому збірнику рукописного джерела — родоводу галицької гілки Величковських за період від 1800 до 1928 року, складеного Володимиром Кметиком у с. Саджава Богородчанського повіту (колишня Станіславівщина) того ж 1928 року.

Цікавою є й сама історія публікації, до якої упорядницю збірника підштовхнула зустріч у Львові з представником цього роду Юрком Величковським зі США. Юрко, інженер-механік з м. Остін (Техас), самостійно досліджує свій родовід, видав про нього книжку англійською мовою, упорядкував альбом з фотографіями ідентифікованих ним родичів і виклав його в Інтернеті. Він чув в Америці, що існує родовід якоїсь гілки Величковських, шукав за ним. І от виявилось, що цей родовід зберігався в архіві Зеновії Волинець-Величковської, бабусі упорядниці «Світу наших предків» З. Служинської. Тож упорядниця вирішила опублікувати вперше в повному обсязі це цінне генеалогічне джерело в рецензованій книжці (с. 13—18).

Важливим складником добірки матеріалів про Величковських став передрук у збірнику розвідки чернівецького історика й громадсько-політичного діяча Володимира Старика про віднайдені ним листи архімандрита Паїсія (Петра) Величковського (1722—1794) до Запорозького війська, які дають уявлення про духовне життя України у XVIII столітті та про взаємини козаків з ієрархами православної церкви (с. 130—146).

Цікавою є й інша вміщена до збірника публікація цього ж автора — про відомого сучасного українського історика з діаспори Аркадія Жуковського, що зробив значний внесок у дослідження минулого передусім української Буковини (с. 75—86).

До збірника «Світ наших предків» увійшло ще одне важливе генеалогічне першоджерело — фотокопія рукопису родоводу одного з відламів давнього й надзвичайно поширеного в Україні, однак малодослідженого роду Левицьких (с. 149—184). Патріархом цього відгалуження був о. Михайло Левицький, що жив наприкінці XVIII та в першій половині XIX століття й служив священником у с. Кропивник Калуського повіту на Станіславщині. Його дочка Юстина вийшла заміж за Івана Хризостома Величковського й стала прапрабабусею упорядниці збір-

ника п. Зиновії Служинської-Білинської за материнською лінією.

Рукопис доволі об'ємний, видрукований на 35 широкоформатних сторінках книжки, містить кілька сотень імен представників роду Левицьких, послідовно розміщених покоління за поколінням аж до середини 30-х рр. ХХ століття. Родовід записано чітким розбірливим почерком, однак повна відсутність дат, скупі ремарки щодо роду займають лише деяких осіб значно ускладнюють процес ідентифікації зазначених у родоводі осіб для майбутніх дослідників. Бракує й якогось бодай мінімального коментаря щодо цього джерела з повідомленням, де, коли, та за яких обставин його виявлено, хто його ймовірний автор тощо.

Вказане в рукописі місце складання родоводу — с. Саджава, подібний почерк, як і в рукописі родоводу Величковських, дає змогу припустити, що його також записав Володимир Кметик, однак цей здогад потребує додаткового обґрунтування.

З інших генеалогічних досліджень, уміщених до збірника «Світ наших предків», слід відзначити розлогу розвідку композиторки й музикознавчині, заслуженої діячки культури України Богдани Фільц про родовід Савчинських з Тернопілля, до родового дерева яких належить і сама авторка, і мама Соломії Крушельницької Теодора Савчинська. З розвідки читач дізнається багато цікавих біографічних фактів з життя славетної української співачки та її родини, а також з життя багатьох представників інших гілок роду Савчинських.

Певне наукове й пізнавальне значення мають й уміщені до збірника генеалогічно-біографічні розповіді про свої роди Оксани Княжик, Наталії й Катерини Головки, Лукії Крип'якевич-Лукомської.

Як і всі інші публікації З. Служинської, книжка «Світ наших предків» багато ілюстрована фотографіями, родовідними схемами, копіями різноманітних документів. В оформленні обкладинки використано художнє зображення дерева життя (автор С. Рожко), що символічно передає сенс і характер генеалогічних досліджень — визначити власне місце на дереві свого роду, відчути себе членом могутнього, вічно живого організму, який має глибоке коріння, міцний стовбур, пишну крону та поєднує і нинішні покоління, і попередні, і ще не народжені.

...Глибокого символічного змісту набуває уміщений до збірника невеличкий шкід від імені внука Зи-

новії Служинської, школяра Остапа Васильєва про деяких його родичів ближчих і давніших поколінь (с. 190—191). Сутність цього шкіду висловлено в його останньому реченні: «Усі мої родичі хочуть, щоб я був гідний своїх предків». І справді, саме в цьому полягає одне з найважливіших завдань генеалогічних досліджень — зберігати пам'ять про наших предків, гордитися їхніми чеснотами, примножувати їхні досягнення власними добрими справами в ім'я процвітання рідної землі.

Цій шляхетній меті книжка «Світ наших предків» прислужиться якнайкращим чином.

1. Світ наших предків / Упоряд. Зиновія Служинська. Львів: Наукове товариство імені Шевченка. Галицька видавнича спілка, 2020. 204 с.
2. Служинська З. Рід Білинських Львів: Арсенал, 1998. 262 с.
3. Служинська З. Літопис роду Волинців. Кн. 1. Львів: Галицька видавнича спілка, 2009. 136 с.
4. Служинська З. Літопис роду Волинців. Кн. 2. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 153 с.
5. Служинська З. Літопис роду Волинців. Кн. 3. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 204 с.
6. Служинська З. Генеалогія, Львів: Наукове товариство імені Шевченка, 2003. 254 с.
7. Служинська З., Боровець Л. Спогади та розповіді про середню школу № 5 імені Іллі та Іванни Кокорудзів у Львові. Львів: Галицька видавнича спілка, 2015. 256 с.
8. Служинська З., Поліщук Р., Матешук-Грицина І.-О. Ілля та Іванна Кокорудзи — засновники і фундатори приватної дівочої гімназії у Львові. Львів: Наукове товариство імені Шевченка. ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2017. 694 с.
9. Служинська З. Зародження медичної генетики. Львів: Наукове товариство імені Шевченка, 2007. 64 с.
10. Служинська З., Служинська О. Відродження популяції. Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 2008. 204 с.
11. Служинська З. Спадковість людини. Наукове товариство імені Шевченка. Львів: Галицька видавнича спілка, 2012. 366 с.
12. Лікарський збірник. Т. XVIII. Львів: Наукове товариство ім. Шевченка / Відповідальний редактор Зиновія Служинська, 2010. (За редакцією З. Служинської Львівське НТШ видало й наступні томи Лікарського збірника: т. XIX (2011 р.), т. XX (2012 р.), т. XXI (2020 р.)).
13. Український родовід. Матеріали генеалогічної конференції 2—4 грудня 1995 р. / Упоряд. Адріана Огорчак. Львівське об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта». Львів: Українські технології, 2001. 116 с.

14. Український родовід. Матеріали другої і третьої генеалогічних конференцій / Упоряд. Адріана Огорчак. Львівське об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта». Львів: Українські технології, 2003. 340 с.
15. Український родовід. Матеріали четвертої міжнародної генеалогічної конференції 27—28 березня 2004 року / Упоряд. Адріана Огорчак. Львівське об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта». Львів: Українські технології, 2005. 662 с.
16. Український родовід. Матеріали п'ятої міжнародної генеалогічної конференції 5—6 травня 2007 / Упоряд. Адріана Огорчак. Львівське об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта». Львів: Українські технології, 2007. 676 с.
17. Смуток І. Руська шляхта Перемишльської землі (XIV—XVIII ст.) Родоводи. Т. I. Львів: Простір-М, 2019. 634 с.
18. Смуток І., Смуток Л. Матеріали догенеалогії шляхти Галичини. Т. 1. Легітимації 1776—1817 рр. Біла Церква: Видавець Пшонківський, 2016. 600 с.
19. Смуток І. Руська шляхта Перемишльської землі (XIV—XVIII ст.) Історико-генеалогічне дослідження. Львів, 2017. 576 с.